



**Illustrissimi principis et domini, Caroli cardinalis a Lotharingia
Oratio habita in sacro oecumenico Concilio Tridentino in
Novembri 1562**

<https://hdl.handle.net/1874/9503>

file 8

ILLVSTRISSIMI

PRINCIPIS ET DOMINI, DO-
MINI CAROLI CARDINALIS

à Lotharingia, Oratio habita in sacro
œcumenico Concilio Triden-
tino in Nouembri

1562.

*Tridentum adpulit cum IX. Episcopis & III. Abba-
tibus Mense Nouembri, Anno 1562. nomine
Ecclesiarum Gallie.*

PARISIIS,

Anno M. D. LXIII.

ILLVSTRISSIMI

PRINCIPIS ET DOMINI, DOMINI

*Caroli Cardinalis à Lotharingia, Oratio, ha-
bita in sacro œcumenico Concilio Tri-
dentino in Nouembri,*

1562.



ILLVSTRISSIMI Do-
mini, Domini Reuerēdis-
simi Episcopi, Christianiss.
Rex Carolus, Reginae Ma-
tris Christianissimæ aucto-
ritate, ac præcipuo Regis
Nauarræ ad sensu, Proce-
rumq; omnium conscrip-
torum consilio, has lite-
ras quæ modo perlectæ, decreuit, mihiq; ad vos per-
ferēdas dedit. Quarum præcipua ea capita, quæ ma-
iorē ex me explicationem desiderant, pro ea q̄ mihi
credita est fide, explicabo quàm breuissimè potero.
Hæ, vt meministis, statim in initio rerum Regni illi-
us nostri nobilissimi, amplissimi ac florentissimi
quondam, summæq; erga Regem fidei & obseruā-
tiæ, statum & conditionem testantur.

Dicam vno verbo, nō sine incredibili animi do-
lore, FVIMVS GALLI, FVIT INGENS
GLORIA FRANCOR. Hæ rerum omnium,

A 2 Cla-

Clarissimi Oratores, sunt vicissitudines. Manus domini tetigit nos, viri Patres ac fratres, hoc nobis iustum Dei iudicium in ira sua prouocauit. Corrupti omnium ordinum mores, ac Ecclesiastica omnis collapsa disciplina, has turbas excitauerunt, hæreses non repressæ, & à Domino Deo nostro instituta remedia tamdiu neglecta.

Hinc illæ lachrymæ, ac per totum Regnum diffidia, odia, rapinæ, bella intestina, ac plus quàm ciuilia. Luctus ubiq; ubiq; dolor, & plurima mortis imago. Nec sacrosanctis Dei templis parcitur. Presbyteri ac religiosi viri ad aras vsq; quas amplexantur, morientes trucidantur. Visibilia Sacramentorum signa pedibus conculcantur, comburuntur. Passim erecti adparent rogi, ex omni genere ecclesiasticorum ornamentorum accensæ de imaginibus direptis piræ: additis omnium, non solum ecclesiasticarum, sed antiquissimarum bibliothecarum libris. Nec quicquam ex chartis publicis, & instrumentis, quæ ad dotationem pertinent, referuatur. Sanctorum reliquiæ, ruptis altaribus, in cineres rediguntur, qui sunt in profluentem posthac proiecti. Horresco referens, nec à summorum Pontificorum, Imperatorum, Regum, Principum, Episcoporum, & sine discrimine, aliorum omnium sepulchris abstinetur, eorum maximè, qui de Ecclesia Dei benemeriti, per monumenta reperiuntur. Nomen Domini ubique blasphematur, spiritus men-

mēdaciū in ore omnium est, qui falso verbi Dei ministerium vsurparunt. Atq; ita expulsis pastoribus alius ovis custos fur & latro, in ouile ascendit. Ac postremo, quod longe omnium est grauissimum, iugo & sacrosanctum sacrificium, apud eos cessat. Quod intermissum, quantam ruinam secum adferat, ac quantam Regibus iacturam, & meministis, viri doctissimi, ex Prophetarum oraculis, & experientia iam in magnis imperiis, florētissimis regnis, amplissimis prouinciis, didicistis, atq; in Gallia iam adspicitis. Regis enim Maiestas contemnitur, imperia detrectantur, non modo vectigalia, sed proventus etiam, negantur, iura omnia & leges silent, quilibet vindictam quam exercet, ex priuato odio metitur, ad defectiōē populus excitatur. Postremo, excusso Monarchiæ, quod aiunt, iugo, anarchia, in concionibus publice proponitur.

Hæc omnia, apud vos cogitate, Clarissimi Oratores, & quod in Gallia vobis nunc videre ociofis licet, sera nimis poenitētia experiemini, si mole sua Gallia, ex vicinia, vos in ruinam trahat.

Sed quid vos sanctissimi Episcopi detineo? aut diutius adffligo? Super sunt tanto huic nostro malo oportuna remedia. Habemus enim magnæ spei pupillum Regem, non tam regni ex legitima successione Monarcham, quàm religionis & virtutū omnium auidum heredem, quem pater Henricus, & auus Frānciscus excitant, & in quo iam Francisci

fratris demortui, omne genus virtutum igniculi
relucent. Nec defunt Catharinæ Reginae viduæ, &
Nauarræ Regi, optima consilia, & infractæ Proce-
rum vires. Nullis opibus parcitur, vndique auxi-
liares copię parantur. Fit q̄; via, vi, sed in nostra vis-
cera, quantumcunque victrix dextra sit, ferrum
conuertitur. Eruuntur opes, & fit lamentabile re-
gnum.

Iamq̄;, nulla ad sedandos tantos tumultus apti-
or via, nullum præsentius remedium, quàm quod
ab hac sacrosancta vniuersalis Ecclesiæ legitimè in
spiritu sancto congregata Synodo, expetitur. Huc
nos, maiorum exempla trahunt, hoc Dei verbum
docet, ac, vt stabiliuit ex p̄missis suis, quæ nunquã
fecit irrita, imperat. Atq; ita demum ex hoc loco
pax Dei, quæ exuperat omnem sensum, expecta-
tur. Templum enim Dei sanctũ est, quod sumus
nos, viri fratres. Et tametsi diuisiones gratiarum
sint, omnes tamen nos in vno spiritu, qui in nomi-
ne Domini nostri IESV Christi congregati su-
mus, dicere necesse est, prout Spiritus sanctus dabit
eloqui. Quæ omnia, vt magis scire potestis, ad bene
beateq; decernendum, ex diuino præscripto, sunt
omnino necessaria.

Hæc omnia, Christianissimus Rex, cùm sibi fa-
tis persuadeat, nec quicquam alienũ ab his, à vobis
expectet: duo tamen præcipua sunt ea, de quibus
vos admonet, pro sua in hanc Synodum obseruan-
tia,

ria, & pro ea, quam sentit ex his in religione dissi-
diis, summa molestia.

Primum itaq; à nobis postulat, vt quantum fieri
poterit, noua dissidia vitemus, nouas inquam, &
infructuosas quæstiones relinquamus. Ac denum
quantū nobis licebit, vitemus, vt Principes, & Pro-
uinciæ omnes, ab armis religionis ergò abstineant.
Ab hoc desiderio excitandorū bellorum, pro rursus
nos alienos esse oportet: ne, qui ex nobis discesse-
runt, & ab Ecclesia Dei p̄ciderunt, existimēt, agis
hoc conuentu Principes ad arma prouocari: & so-
cietates ac fœdera iniri ad bellum quantumcūq; sa-
crum: quàm de vniuersali omnium animorum in
vnam fidem reconciliatione decerni: Solliciti ante
omnia, seruare vnitatem pacis. Si quid in ea senten-
tia per Regem peccatum est, parcite quæso, Patres
Amplissimi. Henricus pater eius auctor fuit pacis,
quæ in Christiano orbe tam feliciter hætenus ser-
uatur. Eā quasi testamento, paulo post moriturus,
filio Francisco Regi cōmendauit. Hæc Franciscus
frater, si nobis tam citò ereptus non fuisset, magna
prudencia retinere conabatur. Pupillo & viduæ,
iniquissimas semper turbas, & bella intestina, Rex,
& Regina Mater, valde pertimuerunt, & pacatos
subditorum animos, ne quies publica interturbaretur
summa prudencia, ac vt ætatem & sexum de-
cet, perpetuò exoptarunt. Quod etiam si, vt nega-
ri non potest, infeliciter successit, infeliciores ta-
men

men belli euentus sunt pertimescendi, ne, si omnes in eodem periculo versentur, eadem tempestate acti, nemo periclitantes adiuuet, ac simul vnū idemq; naufragium omnes faciamus. Summam propterea rationem haberi desiderat eorum, qui lapsi sunt, vt & illis, quantum ex Deo poterimus, condonemus, quibus & nos amicos esse liceat, sed vsq; ad aras.

Alterum legationis meæ caput est, quod iam à principio, Regi meo Christianissimo, cū Serenissimo Imperatore, & religionis Regibus, & Principibus viris, quorum hic Oratores viros clarissimos habetis, fuit commune: Nempe, vt de reformatione & morum & ecclesiasticæ disciplinæ, omnino decernatur. De hac iterum iterumq; vos admonet: ad eam amplectendam, qua potest obseruantia hortatur, & per Dominum nostrum IESVM Christum, qui iudicaturus est viuos & mortuos, obtestatur. Si ecclesiæ auctoritatem integram esse vultis, si eius dignitatem obseruare, si iam inclinatum nobilissimum Galliæ regnum retineri posse iudicatis, nec vos ex vestris commodis nostra incommoda metiri æquum est. Si enim vniuersa hæc Italia, si Hispania omnis, sedem adhuc & clauum tenet, gratulamur vobis, felicissimi Patres. Nos puppi excidimus, & vix supremo digito gubernacula retinemus.

Hic vobis liceat, iure vestro, causas à nobis tantæ tem-

tempeſtatis exquirere. Quem accuſabimus Coepiſcopi fratres? quem tanti mali auctorem conſtituemus? Memini, quid velitis, nec memoria excidit veſtrum de ea re commune omnium iudicium. Hoc non ſine innato pudore, & magna anteaetæ vitæ pœnitentia dicere me oportet. Propter nos tempeſtas hæc orta eſt viri Patres, propterea mitte nos in mare. Quid addam amplius? Habetis hic cõfitentes reos, in eos vt lubet animaduertite. Nũc iudicium incipiat à domo Dei, & mudentur qui ferunt vaſa Domini. Attendamus nobis, & vniuerſo gregi, quieſcamus puerſè agere, & diſcamus benefacere. Imò potiùs tu miſericors & miſerator Deus per viſcera miſericordiæ tuę attende placatè & fac adauge nobis fidem, vt ſine timore de manu inimicorum noſtrorum liberati, feruiamus tibi. Nunc viribus opus eſt Patres, nunc pectore firmo.

Sed vereor Illuſtriſſimi Domini & Reuerendiſſimi Epifcopi, ne nimis importunè agam. Non eſt enim ſpontè currentibus addendum calcar. Finem igitur faciam: eſt enim mea hæc expedita à Rege legatio. Si quid ſcire vos amplius oportebit, id omne Clarifſimi Regii oratores curabũt. Ego vero, & mecum vnà qui ex Gallia aduenerunt Reuerendiſſimi Coepiſcopi, in hac vniuerſalis Eccleſiæ ſacroſancta Synodo teſtamur beatifſimo Papæ Domino Pio Pontifici Maximo poſt Deum,

in perpetuum subditos esse velle. Eius enim nos in
 terris primatum, super oēs Ecclesias, agnoscimus:
 cuius nunquam imperium detrectabimus. Eccle-
 siæ autem Catholicæ, ac sacræ Generalis Synodi de-
 creta veneramur: vobisq; Illustrissimi ac Reueren-
 dissimi Legati, fasces submittimus, Sãctissimis Epi-
 scopis dextras societatis offerimus, & Clarissimos
 Oratores, testes sententiarum nostrarum hic ad-
 esse vehementer gratulamur, vt Spiritu sancto du-
 ce in omnibus, per omnia, & semper honorifice-
 tur Deus & pater Domini nostri I E S V Christi,
 Amen. Dixi.

ORATIO, HABITA A RENAL-
DO FERRERIO, ORATORE REGIS GALLIA-
rum Christianissimi, in sacra Oecumenica Tridenti-
na Synodo.



Rationibus, quas nunc audistis Illustriff.
 D.D. sanctissimi Patres, nihil est, quod à
 nobis quidquam addi, aut detrahi debe-
 at, tantum vnum dicemus, bona venia pa-
 ternitatum vestrarũ, pro muneris nostri ratione.
 Christianiff. Regis, pius, religiosus, & in Catholi-
 cam Ecclesiam propensissimus animus, antea qui-
 dẽ erat omnibus satis perspectus & cognitus: nunc
 autem aduentu & oratione Illustriff. Principis, &
 Reuerendissimi Cardinalis, adeo est illustratus, vt
 non

non vllius quidem dubitationi locum relinquat. Nā quominus antea tanti viri aduentus ab hominibus prudentibus, & peritis rerū humanarū sperabatur: eò magis cū venerit, nemo est vel mediocri ingenio præditus, qui non planè videat, quantum Galli Ecclesiæ Catholicæ cōsultum velimus: quiq; non intelligat, plures easq; grauissimas esse causas, quibus adductus Rex Christianiss. illum ad vos miserit, cuius singulari consilio in rebus magnis agendis, cū antea semper vsus est, tum maximè his miserimis & calamitosiss. Galliæ temporibus.

Qui autē existimant, priuato magis commodo, quàm Reipub. Christianæ causa hæc à nobis fieri, vehementer falluntur. Potest, si modò velit Rex Christianiss. vel triduo seditiones omnes, & motus suorū componere, inq; officio & obsequio Gallis innato, subditorum etiam animos retinere: sed nō tam quæ sua sunt, quærit, quàm quæ sunt Catholicæ Ecclesiæ & Pontificis Maximi: cuius dignitatem & autoritatē, vt factam tectam in Gallia retineat, nō dubitat, tanti regni imperiū, vitam, & fortunas magnorū Principum, Procerum & Nobiliorum, in periculum adducere. Hic est Galliæ nostræ status, hæc fundi nostri calamitas.

Quòd si quis nos roget, qd tandē illud est, quod Ecclesia Gallicana tantoperè à Cōciliū Tridentini Patribus expetit: non sumus, Patres sapientiss. in petitiōibus nostris admodum morosi & difficiles.

nihil aliud petimus, quàm quod totus orbis christianus efflagitat. Quod à Concilii Nicæni Patribus petiit magnus ille Constantinus, hoc ipsum à vobis requirit Rex Christianissimus. Oīa illius postulata continentur aut sacris Bibliorū literis: aut vetustis Ecclesiæ Catholicæ Conciliis: aut antiquis Pontificum & Patrū constitutionibus, decretis, & Canonibus. Hæc sunt, hæc inquam sunt, quorum nomine Rex Christianiss. Ecclesiæ Catholicæ primogenitus filius, Ecclesiæ inquam Catholicæ petit restitutionem in integrum apud vos, quos Dominus noster Iesus Christus, Prætores legitimos creauit. Neq; hoc ipsum petitur ex clausula, vt dicitur generali: sed ex verbis expressis edicti illius diuini & perpetui, aduersus quod nunquam fuit, neque vnquam erit vsucapioni, aut præscriptioni locus. Redeant saltem quasi postliminio: in sanctam Dei ciuitatem, & in lucem hominum tandem prodeant, quæ antiquus hostis Sathan vi eripuit, & longo tempore suppressit.

Sic Darius, Persarum Rex, motus in Iudæa propter religionē excitatos, sedauit. Non enim ad arma continuò, verū vt maiorum suorum leges, & antiqua edicta inquirerentur, iussit. Cumq; inuentum esset Regis Cyri edictum, de reditu Iudeorum in Iudeā, & templi instauratione à maioribus suis neglecta, mādauit executioni, & ita pacati sunt tumultus. Iosias Rex laudatissimus, & synceriss. eccle-

clesiasticæ disciplinæ exactor & reformator, librū legis ab Alcia magno sacerdote inuentum, posteaquam hominum malitia, longo tempore suppressus fuerat, primū legit diligentissimè: deinde lectū recitauit populo: tum ex illius præscripto ritus & præcepta diuina Iudæis restituit. Strenui illi Nehemiæ milites, quos tantoperè commendat Chrysofomus, altera quidem manu telum tenebāt, altera muros Hierusalem ædificabant, hoc est, Ecclesiam, ex antiquis Patrum legibus restituebāt. Nisi hæc fiant Patres Sanctiss. frustra à vobis rogabimur, num etiam pacata est Gallia? Nos enim vobis respondebimus quod Iehu Regi Iocan roganti, num pax, num pax? Et quomodo, inquit ille, pax, cū adhuc supersint & vigeant? nostis cætera.

Nisi his rebus diligētius detur opera, nos frustra confugiemus ad potentissimi illius, & maximi Regis Catholici affinitatem, singularem amicitiam, incredibilem liberalitatem. Frustrā fidem & auxilium implorabimus Pont. Maxi. Sereniss. Venerorum domini, Lotharingi, Allobrogum, & Hetruriæ Principum auxiliares copias. Frustrā enim, mihi credite, erit equus ad salutem. Nisi hæc à vobis fiant, turbabitur breui, nimia quorundam securitas: & quod caput est, qui interea peribunt, tametsi id illis sua propria iniquitate & peccato eueniet, vobis tamen peribunt, hoc est, sanguis illorum de manu vestra requiretur.

Sed priusquàm nos ad ea veniamus, quæ suo loco & tempore sumus dicturi, secundumq; mandatorum nostrorum formulam agamus: petimus à vobis sapientiss. Patres, à vobis inquam, quos vestra sponte scimus esse satis incitatos, quorumq; pietatis, religionis, & in omnes homines charitatis, sumus non solùm auriti, sed etiam oculati testes, vt ea, de quibus iam diu cœpistis deliberare, quã breuissimè fieri poterit, absoluatis, quò citiùs possitis de multò grauioribus, & magis hoc tempore necessariis, sententiam vestram dicere: & his conuentibus Ecclesiasticum finem imponere, ad laudem, gloriam, & honorem Dei Patris omnipotentis, eiusq; Filii, Domini nostri IESV Christi.

RESPONSVM SANCTAE

SYNODI, AD ORATIONEM ILLUSTRISS.

ac Reuerendiss. Cardinalis à Lotharingia,

Datum 23. Nouembris.



Illustriss. ac Reuerendiss. Domine: INTER cæteras Christianæ Reipublicæ miseras & calamitates, quarum memori- am sacrosancta Synodus neq; deponere, neq; sine lachrymis repetere vnquã potest, nulla eius animum cura magis anxium ac sollicitum semper habuit, quàm seditiones & bellici tumultus, qui religionis causa in florentiss. Galliarum regno commoti ac concitati, dicerentur. Nam cum
omni

omni tempore regnum illud firmissimum Catho-
licæ veritatis prælidium & columen iure optimo
habitum fuerit, cogebatur sancta Synodus incre-
dibili dolore affici, cum intelligeret, eiusmodi fa-
ctam esse rerum commutationem, vt non in vna,
aut altera, sed in pluribus eius Prouinciis, omnia
ferè impietas, cædes, vastitas occupasse videretur.

Accedebat præterea ad augendam doloris acer-
bitatem, quòd nuntiabatur nobilissimos gentis ve-
stræ Proceres (quòd scilicet, alii orthodoxam fidè,
labefactatam & euersam: alii defensam & cõserua-
tam maximè cuperent) tanto animorum ardore ad
arma concurrisse, quanto olim Christianissimi Re-
ges vestri totius Gallici nominis consensu, pro
Christiana religione propaganda, eiusq; dignitate
recuperanda, difficillima sæpe bella suscepissent, ac
confecissent.

Verùm antea cū hæc mala sancta Synodus mul-
torum fama & auditione accepisset, grauitè fanè
dolebat, & præsentem inclyti regni statum maximè
deplorabat: Ita tamen, vt facilè crederet, multò sibi
miserabiliore eius fortunam videri posse, si, quod
aurium sensu perceperat, cernere etiam oculis, &
propius omnia eius vulnera intueri, ac penitus
pernoscere licuisset. Quod quidem, illi nunc, in-
sperato quodam modo contigit. Etenim Illustri-
simi & Reuerendissimi amplitudo vestra, Chri-
stianissimi Regis literas, quæ nuper recitatæ sunt,
ora-

oratione sua subsecuta, ea verborum copia, grauitate, prudentia, Gallicarum rerum statum & conditionem exposuit, vt eas nō commemorasse, sed earum veluti expressam imaginem omnium oculis subiecisse videatur.

Quare constanter sancta Synodus affirmat, se nullas ei proprias ac præcipuas doloris partes concedere: verum etiã eò acerbius hanc calamitatẽ ferre, q̃ amplitudo vestra, matris (sanctæ Synodi charissimæ & dulcissimæ filiæ) ærumnas, & incommoda defleat, ac conqueratur. Sed tamen in tantis malis animum erigit & cõfirmat. Siquidem breui futurum confidit, vt Deus reddat puero Regi pristinam maiorum suorum, & præsertim aui, parentis, ac fratris, clarissimorum Regum, virtutem & fortitudinẽ: quæ non solùm nepharios hostium conatus reprimere, & audaciam vlcisci queat, sed in tenera etiã ætate singulare aliquod pietatis exemplum ad pulcherrimi facti imitationem posteritati prode.

Deinde verò, cùm diuina clementia, atq; misericordia, & S. D. N. Pii Papæ Maximi opera & auctoritate hoc sacrosanctum generale Conciliũ coactum sit: si vnquam antea, nũc certè maximè, sperandum est, fore, vt verus Dei cultus, discussa errorum caligine, ab omnibus agnoscat, mores emendentur, pax & tranquillitas Ecclesiæ restituantur. Qua in re quemadmodũ adhuc sancta Synodus

us omnem diligentiam adhibuit, ut quæ sui muneris & officii esse intelligebat, adiuuante Domino perficeret: ita in posterum nihil se de ea cura remissuram, verum si fieri possit, aliquid potius ad eam studii & industriæ addituram esse pollicetur ac spondet.

Neq; verò, Illustrissime Domine, te impulsore solum atq; hortatore, sed multò magis (quod summæ felicitatis loco habendum existimat) adiutore & consiliario id faciet. Nouit enim quanta tua sit optimarum artium, & præcipuè sacrarum literarum scientia, maximarum rerum usus atq; tractatio: apud Regem potentissimum, summosq; Principes existimatio & authoritas: & quod caput est, pietas in Deum, vitæ integritas & innocentia, ac veræ & Catholicæ religionis syncerum studium. Quæ quidem tot & tanta sunt, ut quid potissimum in te homines laudare debeant, maximarum ne virtutum cumulum, an in quoq; genere absolutam ac perfectam earum formam, merito dubitari possit. Illud autem exploratissimum sancta Synodus habet, tam multa ab Reuerendissima amplitudine vestra, ad communis causæ utilitatem adiumenta allatum iri, ut sibi nunquam minus iucundam eius aduentus memoriam futuram confidat: quam ille ipse dies, qui venientem excepit, lætissimus ac iucundissimus omnibus illuxisse visus est.

Itaque, Illustrissime Domine, omnes hi sanctissimi Patres, quod tam longo, difficili, ac periculoso itinere

1819730
nere suscepto, ad tuendam sanctæ matris Ecclesiæ dignitatem, tanta animi alacritate accurreris: quòd saluus & incolumis cum grauiſſ. patrum comitatu adueneris: quòd tua præſentia, authoritate, splendore fruilliceat, primùm Deo immortalis maximas gratias agunt: deinde tibi ex animo gratulantur, faustaq; omnia ac fœlicia à Domino precantur.

Cæterùm quæ de priuatis Gallicarum Ecclesiarum commodis proponenda erunt, ea sancta Synodus, quotiescunq; Regis Oratoribus uiris præstantissimis, vel illustrissimæ amplitudini vestræ de iis dicēdi locus & potestas dabitur, libentissimè audiet. Neq; enim dubitat, quin eius Regis nomine, qui pueritiæ cōmendationē à pietatis acerrima defensione duxerit, cuiusq; in omni uita precipuum ornandæ atq; amplificandæ Religionis studium esse debeat, ea proponantur, quæ in primis cum uera Dei gloria, perpetuaq; sanctæ eius Ecclesiæ utilitate, & summa Apostolicæ sedis dignitate & amplitudine, coniuncta esse uideantur.